

Overdenking 12 mei 2019 Utrecht Silo door Jaap Boeschoten

Lezingen: Numeri 27, 12 -23; Openbaring 7, 9 – 17; Johannes 10, 22 - 30

Leiders

In politiek is er altijd al, maar zeker nu, veel te doen over leiders. Er zijn leiders van staten en landen die veel besproken worden: Trump, Poetin, Kim Jong Un, Erdogan enz. Maar ook politieke leiders in Europa als Juncker en Tusk, Merkel. Een aantal leiders wordt democratisch gekozen. Meestal wordt de uitkomst van zo'n verkiezing aanvaard, ook door de verliezers. Soms probeert een verliezer toch nog te winnen door een verkiezing ongeldig te verklaren omdat de uitkomst niet bevalt. Het wordt spannend bij de komende Europese verkiezingen op 23 mei: wie wordt de grootste partij of kan een coalitie vormen. Even belangrijk is straks wie de leider wordt van de Europese Raad en Commissie om zo leiding te geven aan Europa.

Maar willen we wel een leider en zo ja, wat voor leider hebben we eigenlijk nodig?

Leiderschap staat nogal ter discussie: er zijn nogal wat autoritaire mannen opgestaan de laatste tijd die zich minder gelegen laten liggen aan wat goed is voor het gehele volk en de verbinding kiezen, maar die op angst inspelen en groepen binnen de bevolking tegen elkaar opzetten. En dan komen met eenvoudige, simpele antwoorden op ingewikkelde, complexe vragen. Ze doen vaak de belofte: ik ben een betrouwbare genie, ik zal het wel oplossen. En de oplossing wordt vervolgens gevonden in het aanwijzen van een groep mensen als schuldige voor alle problemen. Willen we dat? Hebben we zulke mensen als leider nodig?

In de lezingen vandaag gaat het over leiderschap en de beelden zijn die van herder, schapen en een lam.

Numeri:

Mozes is met zijn volk uit de slavernij van Egypte en jarenlang door de woestijn getrokken. Met alleen een belofte van hun God: Ik reis met je mee, 'Ik ben er bij' en 'jullie zullen een plek krijgen om veilig te wonen'. Na vele avonturen staan ze nu aan de aan de Jordaan op een bergrug en daar krijgt Mozes de opdracht om de bergrug te beklimmen zodat hij naar het land kan kijken dat God aan het volk zal geven. Hier zien we het uitzicht dat Mozes toen ongeveer moet hebben gehad. Maar hij zal het land zelf niet binnengaan. Tijdens die lange reis van ongeveer 40 jaar heeft het volk regelmatig gemord, geprotesteerd, was ontevreden over de leider Mozes. Steeds had Mozes dat kunnen weerstaan en in overleg met zijn God een oplossing gezocht. Zo had hij op een keer, toen men bang was dat ze geen drinken voldoende hadden, de opdracht gekregen om met zijn staf op een rots te slaan, waarna daar, als een wonder, water uit stroomde. Toen later het volk weer zeurde dat ze dorstig waren, werd hij zo driftig, dat hij, zonder overleg met zijn God, met zijn stok op een rots sloeg om zo de mensen rustig en stil te krijgen.

Daarvoor wordt Mozes nu bestraft: Hij mag zelf het land niet ingaan, maar mag wel het land zien, waar het volk zal wonen. Hij betoont zich ook een goed leider door God te vragen een andere leider aan te stellen die het volk en de troepen kan leiden, zodat het volk van de Heer niet wordt *als een kudde schapen zonder herder*. De nieuwe leider moet dus een herder zijn. De herder wordt hier dus verbonden met de schapen, het volk Israël. En de herder komt uit de schapen zelf voort, is één van hen.

En God zegt hem dan Jozua te kiezen en aan hem de leiding over te dragen. Er staat dan bij: *Hij is een man die geestkracht bezit, iemand die de geest heeft*. Hij moet dan het volk leiden, maar beslissingen nemen in overleg met de priester Eleazar, die dan, volgens de toenmalige gewoonten, in aanwezigheid van het gehele volk, dus publiek en openbaar, aan God zal vragen wat er moet gebeuren. En zo gebeurt het. Mozes draagt de verantwoordelijkheid over aan Jozua en die zal het volk Israël leiden als het in Palestina gaat wonen. Maar hij blijft een leider onder het gezag van de de priester, de vertegenwoordiger van God. En nog vele malen na hem zal het volk leiders krijgen of kiezen: eerst richters/rechters, later profeten en koningen. Soms met meer of minder succes, maar altijd wordt gekeken: komt deze leider op voor het volk en voor de minderheden, de kwetsbaren.

Johannes

Opnieuw komt het beeld van de herder en schapen naar voren in de lezing.

Jezus loopt in de tempel heen en weer in de zuilengang en geeft daar waarschijnlijk onderwijs. Johannes presenteert Jezus hier als een wijsheidsleraar, zoals Griekse filosofen dat ook doen.

Dan vragen de mensen om heen: 'Bent U nu echt de Messias of niet? Zeg het ons nu duidelijk en onomwonden!' In de Joodse traditie wordt wel gezegd dat de Messias zelf niet weet dat Hij de Messias is, pas achteraf wordt dat aan hem en de mensen duidelijk. Maar hier wil men duidelijkheid: welke claim legt Jezus hier?

'Ik heb jullie al lang antwoord gegeven op deze vraag, in woorden en in daden, maar jullie geloven mij toch niet.

Kennelijk horen jullie niet tot mijn schapen, anders zouden jullie mijn stem herkennen en mij vertrouwen.

Werd bij Mozes de herder verbonden met het eigen volk en kwam de wereld buiten het volk niet in beeld. Hier in het beeld dat Jezus in het verhaal van Johannes schetst, lijkt het alsof Hij een duidelijke scheiding maakt tussen de

schapen die wel naar de stem de herder luisteren en eeuwig leven hebben aan de ene kant, en de 'anderen'. Die anderen zijn blijkbaar degenen die de vraag stellen aan Jezus.

En dan volgt een gevaarlijke uitspraak: 'Ik en de Vader zij één.' Niet 'Wij zijn dezelfde', want er is maar één God, nee: 'wij zijn met elkaar verbonden, als je mij hebt gezien heb je de Vader gezien. Ken je mij, dan ken je de Vader'. Jezus is het spiegelbeeld van de onzichtbare God.

En, anders dan in Numeri, worden geen volkeren buitengesloten, maar gaat het om de mensen die naar de stem van Jezus willen horen. Uit de andere verhalen van Jezus blijkt dat Hij geen onderscheid maakt op basis van volk, ras, geslacht of wat dan ook. Het gaat er om of je de stem van Jezus hoort en wilt volgen. Dat maakt het verschil.

Openbaring van Johannes

In de Openbaring van Johannes zitten weer in een andere tijd: aan het einde van de eerste eeuw, zo'n 40 tot 60 jaar na Jezus kruisiging en opstanding. De mensen die in Jezus geloofden hadden zich overal in het Romeinse rijk gevestigd. Mensen als Paulus, Petrus en anderen hebben de boodschap van Jezus verteld en steeds meer mensen wilden wel bij deze groep van Jezusmensen horen. Maar de Romeinse keizers zagen deze beweging als een bedreiging: Sinds keizer Augustus werden keizers als goddelijk gezien en moesten zij vereerd worden. Dat gaf in het tolerante en polytheïstische Romeinse geloof geen probleem. En ook allerlei andere religies van bezette volkeren kenden vele goden, daar kon de keizer rustig aan worden toegevoegd. Alleen de Joden hoefden de keizer niet te aanbidden omdat zij maar één God erkenden. Christenen werden echter wel vervolgd omdat zij niet allemaal, en later in groten getale niet-Joden waren.

Tijdens die bloedige christenvervolgingen zat Johannes gevangen op Patmos en daar kreeg hij een visioen dat hij heeft opgeschreven: de Openbaring van Johannes.

In het vorige hoofdstuk worden allerlei vreselijke rampen beschreven die de mensen zullen meemaken, heel de schepping lijkt te worden vernietigd. In het stuk dat we vandaag lezen komt de vraag naar voren wie tegen zoveel duisternis en chaos bestand is. Nou dat zijn er ontelbaren, uit alle volken en landen. Ze loven God en het Lam, dat staat voor Jezus. Hij zal bij hen wonen, met hen betrokken zijn. Ze zullen geen honger meer hebben, geen verdriet, hun tranen zullen afgedroogd worden. Zo zorgt Hij voor hen allen.

Hier kantelt het beeld van de sterke leider, de herder die voor de schapen zorgt, naar een Lam, een beeld van het meest kwetsbare, die voor de mensen opkomt en hen hoeden en leven brengen.

Als we ons dus vandaag afvragen wie onze leider moet zijn, dan is dat in ieder geval niet de sterke man, die groepen tegen elkaar opzet vanuit het idee van angst voor de wereld en elkaar, maar de zorgende herder, die opkomt voor zijn schapen, maar ook weet heeft van de kracht van het kwetsbare.

Vandaag is het moederdag. Dan denken we misschien wel terug aan onze moeders, vaak het symbool van onvoorwaardelijke zorg en liefde voor kinderen. Dat betekent niet dat alle moeders zo zijn, sommigen hebben andere ervaringen en ook mannen, vaders, kunnen zorgzaam en kwetsbaar zijn. De verschillen tussen vrouwen onderling zijn vaak groter dan die tussen mannen en vrouwen. Maar het beeld van de moeder past voor mijn gevoel beter bij een herder dan het beeld van een stoere vechtersbaas. Al zal het herdersbestaan vroeger wel degelijk hard zijn geweest en waren er stoere mensen nodig die voor de kudde zorgden in gevaar. Maar het beeld dat we hier zien is dat van de zorgzame herder of dus misschien wel herderin. En dan niet de zoetsappige herderinnetjes vanuit de sprookjes, maar een echte leider, vrouw of man, die met aandacht voor de groten en zorg voor de zwakken voorgaat en de kudde, de gemeente leidt.

In Jezus hebben we een herder die één werd met de schapen en leidt als een Lam. En daarmee is de ware identiteit van Jezus zichtbaar en de vraag die de mensen stelden in Johannes 10 beantwoord. En hier op aarde hebben we mensen nodig, mannen en vrouwen, die verbonden met die herder ons willen leiden.

Amen.